

Сучасні виклики: підручник польської мови за професійним спрямуванням**Яковенко Людмила Іванівна¹**

Національний університет «Одеська політехніка», Одеса, Україна

E-mail: lijakovenko@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0503-6419>**Козаченко Олексій Миколайович²**

Національний університет «Одеська політехніка», Одеса, Україна

E-mail: kozachenko.an@ukr.netORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3258-2722>**Тожисва Віталія Валентинівна³**

Національний університет «Одеська політехніка», Одеса, Україна

E-mail: tozhyieva.v.v@op.edu.uaORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6130-7212>

Розширення освітніх можливостей українського студентства спонукає до створення відповідного методичного забезпечення сучасного дидактичного процесу. Потреба у підручниках польської мови як іноземної за професійним спрямуванням ставить перед викладачем завдання вибору чи й створення такої навчальної книги. Актуальність дослідження полягає у необхідності теоретичної розробки низки питань, що стосуються структури підручника, його орієнтації на певний тип програми, на рівень володіння користувача загальнонародним варіантом польської мови. Важливим є також дидактичне наповнення підручника: тексти, співвідношення лексичних, граматичних та комунікативних вправ, творчі завдання, завдання для самоконтролю, тести, допоміжні матеріали тощо. Для відповіді на ці питання у статті проаналізовано наявні підручники з польської мови за професійним спрямуванням, визначено основні тенденції їх створення та зроблено спробу систематизації їхніх типів. Для досягнення поставленої мети використано методи аналізу, синтезу, спостереження за мовними явищами. Створення якісного підручника з польської мови за професійним спрямуванням пов'язане з конкретною освітньою потребою і, відповідно, з програмою навчання. Профільна підготовка студента передбачає збалансоване використання професійних текстів, лексичних, граматичних та комунікативних завдань. Аналізуючи дидактичне наповнення існуючих підручників професійної польської мови, можна погрупувати їх на однопрофільні та багатoproфільні; одномовні й зорієнтовані на рідну мову користувача; такі, що містять структурні складові, які повністю забезпечують навчальний процес (від текстів, діалогів, різноманітних вправ та завдань до питань для самоконтролю, тестів, індивідуальних завдань, словників тощо); такі, що містять елементи для зацікавлення та підвищення мотивації; наявність аудіо- та відеоматеріалів; за країною видання. Важливою є також скоригованість з чинною програмою.

Ключові слова: польська мова як іноземна, польська мова за професійним спрямуванням, підручник з польської мови, дидактичний процес.

Вступ. Створення підручників іноземної мови за професійним спрямуванням є нагальною потребою сьогодення, оскільки останнім часом спостерігаємо підвищення запиту вивчення іноземних мов для використання їх у професійній сфері та вирішення фахових завдань. Володіння професійним варіантом іноземної мови розширює можливості українського фахівця, надає змогу спілкування з колегами з інших країн, дозволяє поєднувати здобування вищої освіти в Україні та закордоном або вдосконалювати власні професійні знання і вміння у закладах вищої освіти Польщі.

¹ кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри професійно орієнтованої польської мови Українсько-польського навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська політехніка»

² кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійно орієнтованої польської мови Українсько-польського навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська політехніка»

³ кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри професійно орієнтованої польської мови Українсько-польського навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська політехніка»

Отже, актуальність дослідження полягає у необхідності розроблення теоретичних основ укладання підручників польської мови як іноземної у галузі професійної освіти.

Мета та завдання дослідження. Аналіз підручників польської мови як іноземної за професійним спрямуванням, визначення основних тенденцій створення таких підручників та систематизація їх типів.

Матеріали та методи дослідження. Дидактичні складники підручників польської мови як іноземної за професійним спрямуванням досліджено методом аналізу та синтезу, також застосовано метод спостереження за мовними явищами.

Результати дослідження. На сьогодні українські та польські мовознавці видали значну кількість підручників польської мови за професійним спрямуванням для іноземців. Однак сучасна пропозиція підручників цього типу є недостатньою, що обумовлено насамперед великою кількістю спеціальних галузей, потребою володіння загальнонауковою та спеціальною термінологією, наявністю значної кількості відповідних текстів, що мають відображати сучасний стан певної галузі науки, необхідністю адаптації цих текстів до дидактичних потреб, знання специфіки предмету тощо.

Вважаємо, що достатньою є кількість підручників у таких галузях, як медицина, підприємництво (торгівля та послуги), економіка. Можемо також говорити про часткове забезпечення підручниками польської мови як іноземної фахівців у галузі математики, інформатики, мистецтва, енергетики й екології, журналістики, менеджменту, юриспруденції, географії й біології, хімії. У деяких підручниках поєднано одразу кілька спеціальностей (Tambor, 2018), (Tambor, 2019), (Польська мова за професійним спрямуванням, 2020), що свідчить про широкий обсяг попиту на такі видання. Так, існує нагальна потреба підручників у популярних галузях, як-от: машинобудування, генетика, комп'ютерні науки, дизайн, радіотехніка, фармація тощо.

Теорія підготовки підручника іноземної мови за професійним спрямуванням розроблена лише частково і потребує фундаментальних праць, у яких це питання було б системно і вичерпно висвітлене. На наш погляд, насамперед потребують методичної розробки тісно пов'язані між собою наступні проблеми: 1) рівень володіння мовою особи, яка починає вивчати професійну іноземну мову; 2) наявність стандартних програм з професійної іноземної мови та кореляція підручників з ними; 3) методи навчання; 4) співвідношення лексичних, комунікативних, граматичних завдань і вправ; 5) класифікація підручників професійної іноземної мови; 6) роль морально-етичної складової, країнознавчого матеріалу. Адже «... метою застосування лінгвокраїнознавчих знань є якісне підвищення рівня та глибини володіння новою мовою» (Козаченко, 2019). На часі є також питання енергетичної та екологічної безпеки.

Початковий етап роботи над підручником професійної польської мови вимагає опрацювання принципів засад його змістового та дидактичного наповнення. Основною вимогою є відповідність чинним програмам і сформульованим у них компетентностям. Це передусім здатність практичного володіння лексичним та граматичним матеріалом, комунікативною компетенцією на рівні, достатньому для ведення професійного спілкування; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність до міжособистісного спілкування у поліетнічному просторі; здатність спілкуватися польською мовою у професійній діяльності.

Відповідно до цього підручник повинен сприяти досягненню практичних результатів навчання: мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію; володіти прийомами спілкування, вміти використовувати їх під час роботи з колективом і кожним індивідумом; вміти спілкуватися, включно з усною та письмовою комунікацією; вміти вербально та письмово репрезентувати практичні розробки; співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

Досягнення зазначених результатів передбачає засвоєння лексичного і термінологічного шару польської мови, пов'язаного з обраною спеціальністю; опанування основних синтаксичних конструкцій, що використовуються у науковому та популярно-науковому стилі; вільне послугоування правилами польського відмінювання і дієвідмінювання, а також вироблення уявлення про стан розвитку відповідної галузі як у Польщі, так і в світі.

Як відомо, програмні вимоги можуть бути реалізовані за допомогою різних методів та шляхів, тому постає питання: який підхід слід обрати у кожному конкретному випадку? Звичайно, це подиктоване специфікою предмета й метою підручника. Наприклад, Йоланта Лехович та Йоанна Подсядли у підручнику для майбутніх студентів медичних інститутів (Lechowicz, 1998) застосовують тематичний підхід. В інших підручниках цієї ж галузі спостерігаємо домінування комунікативного підходу, що, зрештою, подиктоване завданням ситуацій візиту до лікаря, змодульованих у підручнику (U lekarza, 2019), (Chłopicka-Wielgos, 2015). Комбінований підхід до засвоєння мови підприємців застосовано у підручнику, скоординованому з матеріалами на інтернет-платформі Navoica (Przedsiębiorczość po polsku, 2021). Беручи до уваги актуальність теми та різноплановість підходів до предмета дослідження, автори підручника з польської мови у галузі нетрадиційної енергетики (Польська мова, 2023) використовують проблемний підхід.

Важливим питанням є також ступінь володіння адресатів підручника загальнонародним варіантом польської мови. Більшість авторів розраховує на учнів середнього чи середнього спеціального рівня володіння мовою (Przedsiębiorczość po polsku, 2021), (Chłopicka-Wielgos, 2015). Автори інших підручників передбачають навчання учнів навіть з початковим рівнем (U lekarza, 2019). Звичайно, поряд із забезпеченням компетенцій, пов'язаних з реалізацією професійних потреб, актуальним залишається розвиток загальномовних навичок, що виходять за межі зазначених рівнів. Так, у деяких підручниках зустрічаємо граматичний матеріал про особливості будови наукових текстів та способи поєднання їхніх частин (Польська мова, 2023: 73), скорочення та абрєвіатури (Przedsiębiorczość po polsku, 2021: 86), (Польська мова, 2023: 83), різні типи складних речень та способи їх сполучення (Польська мова, 2023: 115) тощо.

Із зазначеною проблемою тісно пов'язано питання, чи має підручник кореляцію з рідною мовою учня. Останнім часом набув популярності підхід до викладання іноземних мов, за якого не відбувається звернення до рідної (чи іншої відомої учневі) мови. Попри значні переваги такого викладання, найважливішою з яких є досягнення ефекту повного занурення у мовне середовище, існують також причини, що спонукають відступити від абсолютного зречення зрозумілої мови під час укладання підручників аналізованого типу. Це передусім необхідність точного передання значення терміна, яка найпростіше і найшвидше досягається шляхом перекладу. Вважаємо це питання принциповим ще й тому, що воно в багатьох випадках безпосередньо пов'язане із безпекою праці, з фінансовою відповідальністю, здоров'ям людини та іншими важливими чинниками. Адже неправильне розуміння терміна може призвести до важких (чи й непоправних) наслідків. Тому автори підручника несуть особливу відповідальність. Крім того, слід пам'ятати, що навчання не варто штучно ускладнювати, сповільнюючи розуміння певних текстів. Отже, важливим складником підручника з професійної іноземної мови вважаємо словничок термінів зазначеної галузі.

Окремо варто сказати про підручники для студентів-полоністів, які готуються стати викладачами польської мови. Значна частина починає вивчати польську мову тільки у закладі вищої освіти і потребує кореляції з рідною мовою. Чудовим прикладом тут можуть слугувати видані в Україні підручники Олени Войцевої (Войцева, 2016) та Алли Кравчук (Кравчук, 2016), що містять детальні пояснення фонетичних та граматичних особливостей польської мови на тлі української, а також значну кількість вправ, що дозволяють виробити відповідні навички. Цікавим та пізнавальним для філологів є підручник «Контрастивна граматики української та польської мов» (Кононенко, 2010), де окрім розгорнутих теоретичних викладок знаходимо цікаві вправи на порівняння категорії числа, роду, відмінка, синтаксичної сполучуваності дієслова у цих мовах.

Набір дидактичних складників підручника з професійної іноземної мови продиктований тими компетенціями, які передбачає програма, та загальним її напрямом. Так, у підручниках комунікативного спрямування основою розділу є здебільшого діалоги та комунікативні вправи, текст у цьому випадку виконує допоміжну функцію і не є обов'язковим елементом кожного уроку. За тематичного та проблемного підходу ключовим пунктом найчастіше є текст, на базі якого творяться лексичні, граматичні та комунікативні вправи. Проблема добору тексту для підручників аналізованого типу вже була висвітлена в окремій публікації (Яковенко, 2023). Варто зазначити, що власне вибір відповідного тексту творить вектор спрямованості підручника, його професійну, вартісну та світоглядну цінність. Саме він дозволяє сформулювати наукову проблему, подати у повному обсязі аргументи, висвітлити протиріччя тощо. Через текст відбувається передача більшої частини науково-технічної інформації, що дозволяє не тільки конструювати навколо нього мовне навчання, а й демонструвати надбання світової науки й техніки.

Додатковим і актуальним джерелом наукових текстів є професійні журналістські репортажі на певні теми, що відзначаються злободенністю, оперативністю реакції на актуальні проблеми суспільства, науково-популярним мовленням тощо. Звичайно, їхня злободенність іноді є перешкодою для внесення посилань на сторінки підручника, оскільки його видання потребує деякого часу і розраховане на більш тривале використання. Тож інформація часом може втратити актуальність. Отже, матеріали, які використовуються у процесі навчання, повинні відображати конкретні аспекти професійної діяльності, з якими студенти можуть зіткнутися у майбутньому, і передбачати використання практичних завдань, які стимулюють студентів думати та діяти, як у реальних життєвих ситуаціях.

Збалансованість завдань різних типів є наступним нагальним питанням під час укладання підручника. Вивчення відповідної термінології та вміння використовувати її у професійному спілкуванні вимагають завдань лексичного, граматичного й комунікативного типів. Так, доцільними є рольові ігри, діалоги та ситуаційні завдання, які дають змогу студентам розвивати навички у контексті їхньої майбутньої професійної діяльності. Це сприяє глибшому засвоєнню мови та підготовці студентів до практичного застосування отриманих навичок у реальних умовах робочого середовища.

Грамматичні вправи також відіграють важливу роль у мовній підготовці фахівця. Слід пам'ятати, що вони формують вміння побудови правильних висловлювань у писемному й усному мовленні, сприяють точності та чіткості формулювання думки, що є особливо важливим для фахової комунікації,

необхідним для уникнення непорозумінь. Отже, постає питання, у якому обсязі має бути теоретичний матеріал та практичні вправи з граматики. Це безпосередньо пов'язане з рівнем мовної підготовки студентів, граматичними особливостями наукових текстів, на яких базується підручник. Як вже зазначалося, опорний текст обумовлює вибір граматичних форм, які можуть бути загальною ознакою наукового стилю довільного профілю (наприклад, складні речення різних типів, пасивний стан, безособовість, вживання модальних дієслів тощо), а також окремої галузі.

Зокрема, досить розповсюдженим у польському науковому мовленні є вживання конструкцій *widdejsłowny imennik (gerundii) + imennik u родовому відмінку: pozyskiwanie rozwiązań, wdrażanie założeń, czerpanie korzyści, eliminowanie zanieczyszczeń* і под. Характерною є також побудова складних речень з різними типами зв'язку: *Chociaż różnią się między sobą, poznanie zasady działania jednego programu powoduje, że bez problemu można obsługiwać inny – zwłaszcza że twórcy starają się, by podstawowe funkcje miały te same nazwy* (Podstawy pracy); *Obecne źródła energii wpływają na znaczne zanieczyszczenie środowiska, przyczyniają się do zmiany klimatu, a ponadto ich zasoby są ograniczone i znajdują się tylko w niektórych rejonach świata* (Alternatywne źródła). Такі мовні явища потребують обов'язкового пояснення та опрацювання для вироблення стійкої навички їх використання у професійному спілкуванні.

Для студентів технічних та інженерних спеціальностей особливо важливим є вміння правильного використання числівників різних типів. Це стосується і засад їхнього відмінювання, і грамотного прочитання. Зокрема, пильної уваги потребує тема сполучуваності числівників з іменниками та дієсловами у тексті. Наприклад: *Z ambitnych założeń tego programu warto przytoczyć następujące fragmenty: rok 2020 – 50 tys. pojazdów elektrycznych; rok 2025 – 1 milion pojazdów elektrycznych na drogach* (Kiciński, 2020: 108). Як бачимо, правильне озвучення цього речення вимагає навички прочитання та відмінювання складених порядкових числівників, знання правил сполучуваності кількісних числівників з іменниками. Окремого опрацювання потребують також дробові числівники. Це насамперед стосується тих дробів, що містять у чисельнику та знаменнику багатозначні числа, як-от: *Obecne stężenie CO₂ na poziomie 0,0411 % wygenerowało wzrost globalnej temperatury Ziemi o 1,1 °C w stosunku do ery przedindustrialnej (koniec XIX wieku)* (Kiciński, 2020: 31). З огляду на рівень підвищеної складності підібраних граматичних тем вважаємо за необхідне розміщення у підручнику чітких і докладних пояснень граматичних правил, які допоможуть студентам краще розуміти матеріал і ефективно використовувати його у мовній практиці.

У процесі розроблення вправ і завдань доцільно застосувати диференційований підхід та пропонувати вправи різного ступеня складності. Це також стосується контрольних питань, тестів, індивідуальних завдань, які забезпечують індивідуальний підхід для вироблення програмних компетенцій. Матеріал підручника повинен сприяти ефективній організації навчальної діяльності студентів з різними здібностями і навчальними можливостями, що передбачає різні рівні навчальних результатів залежно від індивідуальних можливостей. Адже кожен повинен мати змогу опрацювання матеріалу, його засвоєння та застосування на практиці.

Наступною важливою вимогою до сучасного підручника є забезпечення можливості самостійного навчання та пошуку інформації. З одного боку, це наявність складників, що мають інформативний та пояснювальний характер. Це досягається шляхом подання зразків, шаблонів виконання певних завдань, необхідних коментарів для повного розуміння матеріалу, тестів та питань для самоконтролю, а також ключів до вправ. З іншого боку, це заохочення до виходу за межі підручника, звернення до медійних ресурсів. Продуктивними у цьому випадку є проблемні завдання із залученням самостійного пошуку інформації з різних джерел.

Попри важливість завдань, що постають перед підручником польської мови за професійним спрямуванням, наявність елементів для зацікавлення та підвищення мотивації навчання є важливим чинником, який підвищує його цінність. Це можуть бути цікаві факти з певної галузі науки, статистичні дані, професійні жарти, присутність головних героїв тощо. Зокрема, статистичні дані та цікаві факти часто залишаються поза увагою типових програм з предметів, у той час як вони бувають досить промовистими й дають матеріал до роздумів, сприяють виробленню поміркованого підходу до вирішення виробничих проблем. Наявність головних героїв допомагає більш природньо впроваджувати різноманітні теми, вибудовувати композицію підручника, створювати певну атмосферу. Наприклад, у підручнику «Przedsiębiorczość po polsku» (2021) студенти знайомляться з підприємцем з України Віктором Хведчуком та його дружиною бухгалтером Анною, що наближає дидактичний процес до реального життя, уможливорює створення різноманітних комунікаційних ситуацій. Ці чинники також сприяють реалізації ціннісного компонента шляхом позитивного впливу на формування мотиваційної сфери, соціальних цінностей, особистісних цінностей, соціальної поведінки, громадянської позиції, життєвих пріоритетів. Отже, для повноцінного навчання підручник повинен містити необхідні дидактичні складники, а також елементи, що сприяють підвищенню мотивації вдосконалення мовних навичок.

Висновки. Отже, аналіз наявних підручників польської мови за професійним спрямуванням дозволяє класифікувати їх за кількома критеріями: 1) галузь науки: одногалузеві та багатогалузеві;

додатково можна поділити на підручники для гуманітарних і точних наук; 2) одномовні чи двомовні (наявність термінологічних словників, орієнтація на рідну мову студента); 3) повнота дидактичних складників (наявність вправ і завдань, питань у кінці розділів, контрольних питань, тестів, індивідуальних завдань, списку рекомендованої літератури тощо); 4) наявність елементів для зацікавлення (цікаві факти, статистичні дані, професійні жарти, головні герої тощо); 5) наявність аудіо- та відеоматеріалів; 6) країна видання підручника; 7) скоригованість з чинною програмою. Перспективу дослідження вбачаємо у детальному розгляді комунікативних завдань у процесі навчання польської мови за професійним спрямуванням.

Література

Войцева О. Відкрий таємниці польської мови : підручник для студ. філол. факультетів. Чернівці, 2016. 386 с.

Козаченко О. М. Специфіка викладання і навчання польської мови україномовних мовців. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2019. № 1. С. 24-28. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2019-1-3>

Кононенко В. І., Кононенко І. В. Контрастивна граматики української та польської мов. Київ, 2010. 389 с.

Кравчук А. Польська мова. Граматика з вправами : Підручник для вищих навчальних закладів. Київ, 2016. 454 с.

Польська мова за професійним спрямуванням. Спеціальності: енергетика, інформатика й комп'ютерні науки, економіка, хімія, екологія, управління, журналістика, культурознавство, психологія : навч. посіб. / Л. І. Яковенко та ін. Одеса : Політехперіодика, 2020. 142 с.

Польська мова за професійним спрямуванням / Л. І. Яковенко та ін. Одеса: ОП, 2023. 231 с.

Яковенко Л. І., Козаченко О. М., Тожиєва В. В. Текст у структурі підручника з польської мови за професійним спрямуванням. *Human problems and ways to solve them. Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference Rome, Italy (October 23-25, 2023)*, с. 199-202.

Alternatywne źródła energii. URL: <https://zpe.gov.pl/a/alternatywne-zrodla-energii/D18lvCUKm>

Chłopicka-Wielgos M., Pukas-Palimąka D., Turek-Forneska K. Co Panu dolega? Podręcznik do nauczania cudzoziemców języka polskiego na studiach medycznych. Kraków, 2015. 200 s.

Kiciński J. Zielona transformacja energetyczna. Instytut Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku, Gdańsk, 2020. 288s.

Lechowicz J., Podsiadły J. Chcę studiować medycynę. Język polski dla cudzoziemców – kandydatów na studia medyczne. Łódź, 1998.

Podstawy pracy z arkuszem kalkulacyjnym. URL: http://informatyka2.orawskie.pl/?pl_podstawy-pracy-z-arkuszem-kalkulacyjnym,234

Przedsiębiorczość po polsku. Materiały uzupełniające do kursu „Język polski z elementami przedsiębiorczości (poziom B1)” dostępnego na platformie Navoica / Bambrowicz O., Balcerzak M. i inni. Poznań, 2021. 110 s.

Tambor A. Licz na Banacha. Podręcznik do nauczania polskiego słownictwa specjalistycznego dla cudzoziemców. Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2019. 116 s.

Tambor A. (Nie)codzienny polski. Teksty i konteksty. Katowice : Uniwersytet Śląski i Wydawnictwo Gnome, 2018. 116 s.

U lekarza. Słucham i rozumiem! Materiały do nauczania języka polskiego medycznego z płytą MP3. Poziom A2-B2 / Rogala D. i inni. Kraków, 2019. 177 s.

A textbook on the Polish language designed for professionals facing modern challenges

Yakovenko Liudmyla⁴

Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine

Kozachenko Oleksii⁵

Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine

⁴ PhD in Philology (Candidate of Philological Sciences), Associate Professor at the Department of Profession-oriented Polish at the Ukrainian-Polish Educational and Scientific Institute at the Odesa Polytechnic National University

⁵ PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor at the Department of Profession-oriented Polish at the Ukrainian-Polish Educational and Scientific Institute at the Odesa Polytechnic National University

Tozhyieva Vitaliia⁶

Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine

The modern didactic process can be supported by appropriate methodological support due to the expansion of educational opportunities for Ukrainian students. The need for textbooks in Polish as a foreign language in a professional context puts the teacher in the task of choosing or creating such an educational book. The relevance of the study lies in the need for the theoretical development of a number of issues related to the structure of the textbook, its orientation to a certain type of program, to the level of user proficiency in the national version of the Polish language. The didactic content of the textbook is also important: texts, the ratio of lexical, grammatical and communicative exercises, creative tasks, tasks for self-control, tests, auxiliary materials, etc. To answer these questions, the article analyzes the available textbooks on the Polish language in a professional direction, identifies the main trends in their creation and attempts to systematize their types. To achieve this goal, methods of analysis, synthesis, and observation of linguistic phenomena were used. Creating a quality textbook on the Polish language in a professional manner is connected to a specific educational need and, accordingly, the training program. Specialized student training involves the balanced use of professional texts, lexical, grammatical, and communicative tasks. Analyzing the didactic content of existing textbooks of professional Polish, you can group them into a single-profile and multidisciplinary; monolingual and oriented to the native language of the user; The presence of structural components that fully provide the educational process (from texts, dialogues, various exercises and tasks to questions for self-control, tests, individual tasks, dictionaries, etc.; those containing elements of interest and motivation; Availability of audio and video materials; by country of publication; adjustment to the current program.

Keywords: Polish as a foreign language, Polish as a professional language, a textbook on the Polish language, didactic process.

References

- Alternatywne źródła energii. Retrieved from <https://zpe.gov.pl/a/alternatywne-zrodla-energii/D18lvCUKm>
- Bambrowicz, O., Válková Maciejewska, M., Balcerzak, M., Czachór, S. (2021). *Przedsiębiorczość po polsku. Materiały uzupełniające do kursu „Język polski z elementami przedsiębiorczości (poziom B1)” dostępnego na platformie Navoica*. Poznań.
- Chłopicka-Wielgos, M., Pukas-Palimąka, D., Turek-Forneska, K. (2015). *Co Panu dolega? Podręcznik do nauczania cudzoziemców języka polskiego na studiach medycznych*. Kraków.
- Kiciński, J. (2020). *Zielona transformacja energetyczna. Instytut Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku*. Gdańsk.
- Kozachenko, O. (2019). Spetsyfika vykladannia i navchannia polskoi movy ukrainomovnykh movtsiv [The specifics of teaching and learning the Polish language for Ukrainian speakers]. *Naukovyi visnyk Pivdennoукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського, 1*, (pp. 24-28) [in Ukrainian].
- Kononenko, V.I., & Kononenko, I.V. (2010). *Kontrastyvna hramatyka ukrainskoi ta polskoi mov [Contrastive grammar of the Ukrainian and Polish languages]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Kravchuk, A. (2016). *Polska mova. Hramatyka z vpravamy : Pidruchnyk dla vyshchych navchalnych zakladiv [Polish. Grammar with exercises: Textbook for higher educational institutions]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Lechowicz, J., Podsiadły, J. (1998). *Chcę studiować medycynę. Język polski dla cudzoziemców – kandydatów na studia medyczne*. Łódź.
- Podstawy pracy z arkuszem kalkulacyjnym. Retrieved from http://informatyka2.orawskie.pl/?pl_podstawy-pracy-z-arkuszem-kalkulacyjnym,234
- Rogala, D., Terka, B., Burzyńska, M., Gruchała, W., Rodzińska, W., Wawrzeń, M. (2019). *U lekarza. Słucham i rozumiem! Materiały do nauczania języka polskiego medycznego z płytą MP3. Poziom A2-B2*. Kraków.
- Tambor, A. (2019). *Licz na Banacha. Podręcznik do nauczania polskiego słownictwa specjalistycznego dla cudzoziemców*. Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Tambor, A. (2018). *(Nie)codzienny polski. Teksty i konteksty*. Katowice : Uniwersytet Śląski i Wydawnictwo Gnome.

⁶ PhD in Philology (Candidate of Philological Sciences), Senior Lecturer at the Department of Profession-oriented Polish at the Ukrainian-Polish Educational and Scientific Institute at the Odesa Polytechnic National University

Voitseva, O. (2016). *Vidkryi taiemnytsi polskoi movy : Pidruchnyk dla stud. filol. Fakultetiv* [Discover the secrets of the Polish language: a textbook for students. philol. faculties]. Chernivtsi [in Ukrainian].

Yakovenko, L.I., Denysova, A. Ye., Kozachenko, O.M., Tozhyieva, V.V., & Savchenko, O.V. (2020). *Polska mova za profesiinym spriamuvanniam. Spetsialnosti: enerhetyka, informatyka i kompiuterni nauky, ekonomika, khimiia, ekolohiia, upravlinnia, zhurnalistyka, kulturoznavstvo, psycholohiia* [Polish language by professional direction. Specialties: energy, informatics and computer sciences, economics, chemistry, ecology, management, journalism, cultural studies, psychology: study guide]. *Navchalnyi posibnyk*. Odesa: Politekhperiodyka [in Ukrainian].

Yakovenko, L.I., Denysova, A. Ye., Kozachenko, O.M., & Anikina, M.I. (2023). *Polska mova za profesiinym spriamuvanniam* [Polish language by professional direction]. Odesa: OP, 2023 [in Ukrainian].

Yakovenko, L.I., Kozachenko, O.M., & Tozhyieva, V.V. (2023). *Tekst u strukturі pidruchnyka z polskoi movy za profesiinym spriamuvanniam* [Text in the structure of a textbook on the Polish language for professional orientation]. *Human problems and ways to solve them. Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference Rome, Italy (October 23-25, 2023)*, (pp.199 – 202) [in Ukrainian].

Accepted: December 21, 2023

